

● ΠΟΛΙΤΙΚΗ/ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

► **Γιώργος Κοντογιώργης, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης**

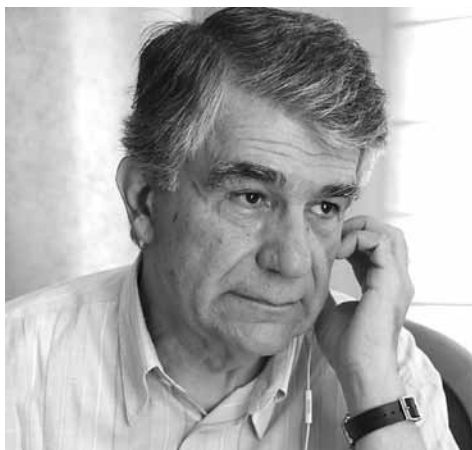
Έχουμε εισέλθει σε μια, μετά τη νεοτερικότητα, φάση

► συνέχεια από τη σελ. 13

αποτελεί κτήμα αυτού μόνον στο βρεφικό ανθρωποκεντρικό στάδιο των κοινωνιών. Το πολιτικό αυτό σύστημα στην τυπολογία της πολιτικής ακολουθούν η αντιπροσώπευση και η δημοκρατία στις οποίες την πολιτεία την ενδύεται εν μέρει ή εν όλω η εν δὴμω συγκροτημένη κοινωνία. Ὡστε διά της ενσάρκωσης της πολιτείας από την κοινωνία των πολιτών η κοινωνία της εργασίας αποκτά την πολιτική ηγεμονία και συνακόλουθα την οικονομική ηγεμονία. Τούτο δε χωρίς την κατάργηση των τάξεων ή την περιέλευση της ιδιοκτησίας στο όποιο κράτος. Η πολιτική έτσι μεταβάλλεται σε υποδομή και η οικονομία σε εποικοδόμημα. Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρεί την καταστατική σημασία της νομισματικής οικονομίας στο ανθρωποκεντρικό γίγνεσθαι.

► **Επισημαίνετε στα Προλεγόμενα της έκδοσης το γεγονός ότι για την Αριστερά μέχρι και τις μέρες μας «η κοινωνία ως όλον και η εργατική τάξη ειδικότερα γίνονται αντιληπτές ως διανοητικά, ιδεολογικά και πολιτικά αχειράφτες». Σε αυτό το έδαφος είναι εμφανές ότι μια ολόκληρη θεώρηση γύρω από το ζήτημα της ενιαιοποίησης της βούλησης έχει ανέκκλητα χρεοκοπήσει. Ὅμως μπροστά στο πρόβλημα της ενιαίας βούλησης που παραμένει, και μάλιστα σε ένα τοπίο που χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα από τη γενικευμένη αύξηση των δυνάμεων της μισθωτής εργασίας αλλά και από τον εκρηκτικό τους κατακερματισμό, πώς θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προσανατολιστεί κανείς;**

Ο μαρξισμός έχει μια ελιτιστική αντίληψη του ρόλου της ηγεσίας του και μια βεβαιότητα ότι η κοινωνία και προπαντός η εργατική τάξη δεν μπορεί να αποτελέσει αυτόνομο πολιτικό υποκείμενο. Διεκδικεί τον ρόλο του καθοδηγητή και δεν αναγνωρίζει στην κοινωνία τη δυνατότητα να σκέφτεται ή να βουλευτείται. Εν προκειμένω υπάρχει ένα πρόβλημα. Αντιλαμβάνεται, όπως άλλωστε και ο φιλελευθερισμός, δηλαδή το σύνολο της νεοτερικότητας, την κοινωνία ως άθροισμα ατόμων. Αυτό είναι αληθές εάν την προσεγγίσουμε υπό το πρίσμα της ιδιωτείας, όπως στις ημέρες μας, όπου κάθε άτομο διακονεί βασικά την προσωπική του ελευθερία και ένα απλό σώμα κοινωνικοπολιτικών δικαιωμάτων. Είναι προφανές ότι στο πλαίσιο αυτό η κοινωνία δεν συγκροτεί συλλογικότητα, επομένως δεν διαθέτει δυνατότητα να διαμορφώσει ιδίαν βούληση. Εξού και στην παρούσα φάση την κοινωνική βούληση ανέλαβε να διατυπώσει με αυθεντικό τρόπο, μάλιστα δε και ενάντια στην εκπεφρασμένη καθολική εναντίωση της κοινωνίας, το κόμμα. Η αδυναμία αυτή της κοινωνίας να λειτουργήσει ως συλλογικό υποκείμενο δεν

«Είναι επείγον η ελληνική κοινωνία να ανακτήσει την ιστορία της, να εμπνευσθεί από την ανθρωποκεντρική (οικουμενική και δημοκρατική) ιδιοσυστασία της και να πραγματοποιήσει ένα ελάχιστο άλμα προς τα εμπρός»

είναι εγγενής. Οφείλεται στο γεγονός ότι παραμένει αποκλεισμένη από την πολιτεία και όχι στην (ταξική ή άλλη) πολυσημία της. Ὅπως κάθε συλλογικό υποκείμενο, η κοινωνία των πολιτών πρέπει να γίνει θεσμός προκειμένου να αποκτήσει βούληση, εν προκειμένω να μεταβληθεί σε εταίρο της πολιτείας. Αυτό το διασφαλίζει η αντιπροσώπευση (όπου η κοινωνία συγκροτημένη σε δῆμο σπλιζείται με τις αρμοδιότητες του εντολέα) και η δημοκρατία (όπου η κοινωνία αποκτά την καθολική πολιτική αρμοδιότητα). Στις πολιτείες αυτές η κοινωνία/δῆμος ως θεσμημένο συλλογικό υποκείμενο βουλευτείται και αποφασίζει, διαθέτει ιδίαν βούληση. Προφανώς η νεοτερικότητα (και μαζί της η Αριστερά) δεν είναι έτοιμη να αποδεχθεί ότι η κοινωνία μπορεί να γίνει δῆμος, να μοιραστεί έστω μαζί της την πολιτεία. Κάτι τέτοιο θεωρείται αδιανόητο και, σύμφωνα με τη λογική του Διαφωτισμού, ολοκληρωτικό. Παρατηρούμε μάλιστα ότι μπροστά στον κίνδυνο αυτόν διακινείται ήδη η ιδέα ότι η «πλειοψηφία της κοινωνίας» αποτελεί απειλή για τα «δικαιώματα» των ομάδων. Στην πραγματικότητα ομολογείται ότι η απόδοση της πολιτικής ελευθερίας στην κοινωνία απειλεί την ηγεμονία των διάφορων (κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών) ολιγαρχικών ομάδων. Η Αριστερά όπως και η Δεξιά, έχοντας ωστόσο υποτιμήσει το διδακτικό μέρος της ιστορίας, αρνούνται να αποδεχθούν ότι έχουμε ήδη εισέλθει

στο στάδιο της μετάβασης από την αιρετή ολιγαρχική μοναρχία σε μια προοπτική αντιπροσωπευτικής πολιτείας. Η αντισυμβατική ψήφος που διακινούν οι δυτικές κοινωνίες ήδη εγγράφεται προοπτικά στην κατεύθυνση αυτή.

► **Πώς αντιλαμβάνεστε αυτήν την προσαρμοματική πρόσδεση του μαρξισμού στις πηγές του φιλελευθερισμού;**

Συμπληρωματικά σε όσα είπα θα προσθέσω ένα μόνο παράδειγμα. Γνωρίζουμε ότι ο φιλελευθερισμός διέκρινε την ιστορική εξέλιξη σε τρεις περιόδους: την αρχαιότητα, τον Μεσαίωνα και τη νεοτερικότητα. Ο μαρξισμός με τη σειρά του διακρίνει τη δουλοκτητική κοινωνία (που κατ' ουσίαν είναι η αρχαιότητα), τη φεουδαρχία (ήτοι τον Μεσαίωνα) και τον καπιταλισμό (που είναι η νεοτερικότητα). Σε κάθε περίπτωση, η τυπολογία αυτή αγνοεί ή μάλλον αποκρύπτει την κοσμοσυστημική γενεαλογία της εξέλιξης που διδάσκει ο ελληνικός ανθρωποκεντρικός κόσμος, η οποία μάλιστα είναι η μόνη ικανή να εμπνεύσει μια γνωσιολογία του κοινωνικού ανθρώπου που να απαντά στα ερωτήματα της επιστήμης: την εννοιολογία, την τυπολογία των φαινομένων και τη βιολογία της κοινωνικής εξέλιξης. Είναι αδιανόητο πόση αυθαιρεσία κρύβει η μαρξιστική τυπολογία της εξέλιξης: θεωρεί τη φεουδαρχία ανώτερο από τη δημοκρατική πόλη στάδιο, χωρίς να συνεκτιμά καν ότι η μεν ήταν πνευματικά πνιγνρή, ενώ η άλλη παρήγαγε έναν ρωμαλέο πνευματικό πολιτισμό. Είδε στον σοσιαλισμό το επόμενο στάδιο του καπιταλισμού, ενώ στην πραγματικότητα ήταν ο εναλλακτικός δρόμος της απόσχισης της φεουδαρχίας στις κοινωνίες που ήσαν σε υστέρηση κ.λπ. Το παράδειγμα αυτό αρκεί για να αντιληφθούμε γιατί ο μαρξισμός αδυνατεί να δώσει απαντήσεις στα ζητήματα της μετάβασης στην οποία εισήλθε ήδη ο κόσμος της εποχής μας, ακόμη και γιατί αδυνατεί να κατανοήσει τις εξελίξεις. Στοχάζεται με τα ιδεολογικά υλικά του 18ου αιώνα, τη στιγμή που ο φιλελευθερισμός παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τις εξελίξεις του συστήματός του. Δεν είναι υπερβολή να πω ότι η άρχουσα Αριστερά ποτέ δεν είχε τόσο λίγα να πει όσα σήμερα. Πράγμα που εξηγεί άλλωστε τη μεταβολή της σε αυθεντική θεραπευαίνιδα της διεθνούς των αγορών.

► **Περνώντας στη δική μας, την ελληνική περίπτωση, και εστιάζοντας σε αυτά τα χρόνια της κρίσης, παρατηρούμε ότι υπήρξε ένα μεγάλο κύμα κοινωνικού ριζοσπαστισμού που άγγιξε καιρίαι ζητήματα. Παρ' όλα αυτά, υπήρξε μια χαρακτηριστική αδυναμία συγκρότησης μιας πρότασης διεξόδου, και μια ιδιαίτερη ευκολία**

να καταλήξει αυτό το ρεύμα ριζοσπαστισμού διά της ανάθεσης στην απόσθεσή του από μια Αριστερά-Κεντροαριστερά. Φαίνεται μάλιστα πως στις ειδικές ελληνικές συνθήκες η Αριστερά-Κεντροαριστερά διαθέτει αυξημένη δυνατότητα τέτοιας χειραγώγησης των ριζοσπαστικών διαθέσεων που προκύπτουν μέσα στην κοινωνία. Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι εμποδίζουν μια πιο χειραφετητική εξέλιξη και τη δυνατότητα συγκρότησης των προϋποθέσεων για μια πολιτική διεξόδου;

Για να γίνει κατανοητό το σημερινό ελληνικό πρόβλημα πρέπει να συγκρατήσουμε τρεις χρονολογίες: 1204, 1453, 1821. Αντιπροσωπεύουν ισάριθμα στάδια που σηματοδοτούν τη συντριπτική ήττα του ελληνικού δρόμου προς τη νεοτερικότητα για τον κόσμο όλον. Ὅμως το 1821 θα σημάνει το τέλος του ελληνισμού ως έθνους κοσμοσυστήματος. Στη φάση της οικουμενικής ολοκλήρωσης με θεμελιώδη κοινωνία την πόλη/κοινό την οποία βίωνε ακόμη ο ελληνικός κόσμος της Τουρκοκρατίας, και μάλιστα παρά τις στρεβλώσεις της οθωμανικής δεσποτείας, η δημοκρατική αρχή κάλυπτε τόσο το οικονομικό όσο και το πολιτικό σύστημα. Η θεσμική πρόσδεση της ελλαδικής κοινωνίας στο άρμα της ευρωπαϊκής απολυταρχίας και στη συνέχεια της αιρετής μοναρχίας δημιούργησε σε όλα τα επίπεδα μια ασφυκτική κατάσταση, ένα είδος εσωτερικής πολιτικής κατοχής ανάλογης με εκείνη της οθωμανικής δεσποτείας.

Εν ολίγοις, εάν η ελληνική κοινωνία δεν αποτινάξει τα δεσμά αυτού του αναντίστοιχου προς την κληρονομημένη ανθρωποκεντρική της ανάπτυξη πολιτειακού μορφώματος, είναι προδιαγεγραμμένο να συνεχίσει να φθίνει μέχρις ότου εκλείψει έως το τέλος αυτού του αιώνα. Ὄντως, η κομματοκρατία που έχει επιβληθεί και διαχειρίζεται το δυναστικό κράτος δίκην ιδιοκτήτη, αφού συνέβαλε δραστικά στην εξαφάνιση του μείζονα ελληνισμού, καταγίνεται συστηματικά με τη συρρίκνωση και του ελλαδικού ελληνισμού. Για να μην συμβεί αυτό, είναι επείγον η ελληνική κοινωνία να ανακτήσει την ιστορία της, να εμπνευσθεί από την ανθρωποκεντρική (οικουμενική και δημοκρατική) ιδιοσυστασία της και να πραγματοποιήσει ένα ελάχιστο άλμα προς τα εμπρός. Το πρόβλημα της νεοελληνικής κοινωνίας σήμερα είναι βαθιά πολιτικό. Να οδηγηθεί στην εναρμόνιση του συνόλου κράτους με το συμφέρον της κοινωνικής συλλογικότητας. Με μια λέξη, να επιβάλει τη μεθάρμοση πολιτείας. Από την αιρετή μοναρχία να εισέλθει στη φάση της κατ' ελάχιστον αντιπροσωπευτικής πολιτείας. Αν η εξέλιξη αυτή για τον σύγχρονο κόσμο εγγράφεται στη λογική της μετάβασης στον επόμενο ανθρωποκεντρικό χρόνο, για την ελληνική κοινωνία είναι όρος επιβίωσης.